

Kompetensbeskrivning teoretiska kunskaper för blivande jägare

”Jägarexamen – för säker jakt och god viltvård”

Syfte

Den som vill ha tillstånd att inneha jaktvapen ska kunna visa upp bevis på godkänt kompetensprov – jägarexamen. Detta krav infördes i Sverige 1985. Syftet med jägarexamen är att varje jägare ska inneha grundläggande kunskaper om, och intresse för, jakt och viltvård. Jakten ska vara säker och ekologiskt anpassad. Viltet ska alltid visas hänsyn. Förhoppning är också att jägarexamen ska öka förutsättningarna och motivationen för jägarna att vidareutbilda sig.

Utöver det teoretiska provet ingår även praktiska prov i jägarexamen. Den blivande jägaren kan avlägga alla tre praktiska prov eller välja de prov som krävs för att kunna beviljas en viss typ av jaktvapen. Teoriprovet ska alltid avläggas med godkänt resultat innan praktiska prov får genomföras.

Kunskaps- och säkerhetsmedvetandet för jägare är ständigt i fokus. Ansvaret ligger hos Naturvårdsverket att säkerställa rätt kompetens genom jägarexamen. Detta dokument är en nationell beskrivning av den certifierade jägarens ansvar och kompetens.

Målgrupp

Blivande jägare.

Kompetensområden

De kunskaper som krävs för jägarexamen sträcker sig över ett brett spektrum av ämnen. I förarbetena som ledde fram till lagstiftningen om jägarexamen framhölls att provtagaren, den blivande jägaren, ska ha kunskaper om ekologi, biologi, viltvård, säkerhetsfrågor, skjutvapen och ammunition, jaktlagstiftning och annan lagstiftning av betydelse, det vill säga lagstiftning om artskydd, djurskydd och naturvård. Dessutom bör provtagaren ha kunskaper om berörda myndigheter och organisationer, till exempel Naturvårdsverket, länsstyrelsen och landets jägarorganisationer. Teoriprovet är utformat för att omfatta de baskunskaper och tillämpning av dessa som krävs för att kunna inneha jaktvapen och utöva jakt enligt de ämnesområden som finns i § 13 i Naturvårdsverkets författningssamling NFS 2015:10.

Nedan kommer varje område att beskrivas för att förtydliga vilka kunskaper en blivande jägare förväntas besitta.

Område 1: Artkännedom

Jägaren ska ha goda kunskaper om djurets utseende, samt även om individernas variationer avseende honor, hanar och ungdjur. Grundkunskaper behövs också om djurens levnadsvanor och de livsmiljöer man kan förvänta sig att de lever i. Denna kunskap är nödvändig för att bedriva en säker avskjutning.

Kunskapen om de jaktbara arternas livsvanor, behov och interaktion med omgivningen är också nödvändiga till exempel för att bedöma konsekvenser av upp- och nedgående populationer, bedöma effekter av ökad, minskad eller styrd avskjutning, samt att bedöma effekter och lämpliga metoder för viltvård.

Område 2: Jakt- och vapenlagstiftning samt annan relevant lagstiftning

Översiktlig kunskap om hur lagstiftningen är uppbyggd och vem som formulerar reglerna. Förutom att ha kunskap om såväl jakt- som vapenlagstiftningen bör också viktiga angränsande lagstiftningar nämnas, till exempel ordningslagen, djurskyddslagen och terrängkörningslagen.

Dessutom bör jägarexamensutbildningen även beröra jakträtten och upplåtelseformer, samt viltförvaltningens organisation med myndighetsansvar.

Område 3: Säkerhet vid vapenhantering

Säkerheten ska genomsyra och återkomma under hela utbildningen.

Skytte och jakt ska bedrivas på ett sätt som inte medför risker för jägaren själv, andra människor och egendom. Här kommer man in på exempelvis när ett vapen laddas och när man gör patron ur, hur man för ett vapen, hur man kontrollerar och visar omgivningen att ett vapen är oladdat och särskilt farliga moment i vapenhanteringen, som att passera hinder, åtgärda vapenfel, laddning och plundring av vapen. Kunskaper om kulfång och riskerna med rikoschetter behandlas också under detta område.

Område 4: Jaktetik

Jägaren ska förstå att god etik hänger ihop med empati och djurskydd. Genom att reflektera över sin egen verksamhet och förstå allvaret i den yttersta konsekvens som jakten innebär, nämligen att döda djur, blir man en ansvarskännande, empatisk och bra jägare. Jägaren ska ges möjligheter att reflektera över sin egen roll och vilka konsekvenser den egna verksamheten har.

Etiken omfattar också att förhålla sig till samhället och andra människor. Jägaren ska inse och respektera att det finns andra åsikter om jakt och att jakten och jägaren är en del av samhället som styrs av demokratiska beslut och kompromisser.

Område 5: Ekologi samt naturens och djurens utveckling

Grundläggande kunskaper i ekologi, populationsdynamik och naturens processer och kretslopp. Människans, jord- och skogsbrukets samt samhällets påverkan på ekosystemen ska belysas. Grundkunskaper om främst om den nordiska naturens utveckling och historia, samt om den miljö- och ekologi som de svenska djuren är beroende av.

Område 6: Miljö- och naturvårdshänsyn

Jaktutövningen ska ske på ett hänsynsfullt sätt, inte bara mot djuren som jagas, utan också mot naturen och miljön i övrigt - även i närheten av den mänskliga miljön, där skott och blod med mera kan vara störande. Kunskaper om terrängkörning och allemansrättens grundläggande ansvarsregler ska behandlas, liksom uppförande och ansvar i samband med byggnadskonstruktioner, till exempel skjuttorn.

Område 7: Viltvård

Orientering kring olika viltvårdsåtgärder, samt de effekter som viltvårdsåtgärder kan ha. Här ingår också kunskap om lagstiftning på området till exempel när det gäller utfodring.

Område 8: Fångst av vilda däggdjur och fåglar

Jägaren ska känna till den särskilda lagstiftning som berör fällfångst, samt få en uppfattning om fälltyperna och deras fördelar och nackdelar. Här ingår också säkra fällkonstruktioner, tekniska krav och avlivningsmetoder. Jägaren bör bibringas en förståelse för att fälljakten är en viktig jaktmetod avseende viltvård, skydds jakt och selektiv jakt.

Område 9: Viltforskning

Orientering av den viltforskning som sker i landet, samt den viltövervakning som bedrivs hos Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Särskilt bör det klargöras att mycket av forskningen finansieras av jägarna, samt att jägarna spelar en viktig roll när det gäller att vara SLU:s och Statens veterinärmedicinska anstalts (SVA) medarbetare på fältet.

Område 10: Skjutvapen och skjutteknik

Jägaren ska ha övergripande kunskap om de skjutvapen som kan vara aktuella för jakt, samt de ingående vapendelarnas funktion. Det gäller till exempel kulvapen, hagelvapen och kombivapen för jakt. Här ingår också grundläggande kunskap om hagel- och kulpatroners uppbyggnad och hur olika konstruktioner skiljer sig i fråga om funktion, ändamål och egenskaper, samt en lättare orientering om kalibrar.

Jägaren ska efter genomgången utbildning behärska sitt vapen och förstå vikten av övning, samt att skjutskicklighet är en färskvara.

Jägarexamens praktiska krav på kunskaper inom hagel- och kulvapenskytte innebär att jägaren ska ha grundläggande kunskaper inom till exempel skjutställningar, anläggning och avfyrningsteknik. Men det är också viktigt att jägaren är medveten om de övningsmöjligheter som finns, till exempel jaktstigar och medlemskap i skytteföreningar.

En viktig kunskap är vikten av att ta stöd - och att man tränar på detta. En prioriterad kunskap är att jakt och skytte ska bedrivas på ett sätt som inte orsakar djur onödigt lidande.

Jägaren ska också veta hur man skjuter in sitt kulvapen, hur man justerar kolven på sitt hagelvapen och hur man felsöker och åtgärdar de problem som kan dyka upp med vapen och riktmedel. Även vikten av vapenvård ska finnas med i utbildningen.

Område 11: Skottverkan, ammunition och ballistik

Kunskaper om skottverkan är grundläggande för jaktskytte, effektiva jaktskott och säkerhet. Detta påverkar bland annat val av vapen och ammunition vid jakt samt delvis också hur man skjuter. Det påverkar också bedömningar av vilts reaktioner vid skottögonblicket, eftersök och kötthantering.

En jägare måste kunna göra rätt val av ammunition för olika ändamål. Grundläggande kunskaper i kulors konstruktioner och ändamål, samt patroners laddningar, hastigheter, energiinnehåll med mera behövs för detta.

Grundkunskaper i ballistik är nödvändiga för skjutskickligheten. Jägaren måste förstå hur kulbanor ser ut, hur de kan påverkas och vilken roll till exempel hinder, vind, lutningar med mera spelar för kulbanan. Vikten av återkommande inskjutningar och tester av vapnet ska poängteras, liksom riskerna med långa skjutavstånd.

Område 12: Skadskjutning och eftersök av skadat vilt

Jägaren ska ha klart för sig vilket ansvar han eller hon har vid en skadskjutning, vilka regler som då träder in och hur man agerar i ett inledande skede. Jägaren ska förstå vikten av ett lugnt och metodiskt tillvägagångssätt. Jägaren ska lära sig att allt skadat vilt ska eftersökas och om möjligt avlivas. Jägaren ska också lära sig hur skadskjutningar förebyggs med träning, planering och bra organisation.

Förutom lagstiftning och regler (där bland annat eftersök på annans mark, underrättelseskyldighet, säkerhet och undantag från normala jaktregler går igenom) ska jägaren här få en genomgång och grundläggande kunskap om skottplatsundersökning, tyda spår och om hur man rent praktiskt företar och organiserar ett eftersök. Särskilt stor tonvikt ska läggas på att minimera djurets lidande, eftersökshundens betydelse och säkerhetsfrågor.

Område 13: Jakthundar

Orientering om hundraser och deras användning och betydelse för jakten. Jägaren ska också kunna viktig lagstiftning kring hundhållning och användning av hundar.

Område 14: Jaktmetoder

Genomgång av de vanligaste jaktmetoderna som tryckjakt, klappjakt, vakjakt, vaktjakt, grytjakt och diverse former av jakt med hund, till exempel jakt med ställande, stående, stötande och trädskällande hundar. Mycket av lagstiftningen behandlas i samband med detta, exempelvis när på dygnet jakt får bedrivas och kravet på hänsynsfull jakt. Vidare bör även kraven och fördelarna med jaktledare behandlas här.

Område 15: Omhändertagande av fällt vilt

Teoretiska grundkunskaper i passning, flåning, styckning och kötthantering. I detta ingår också tillvaratagande av organ. Stor tyngd ska läggas på hygien, viltet som matresurs och risker med felaktig kötthantering. Även den viktigaste lagstiftningen ska belysas, till exempel när det gäller försäljning och provtagning av kött.

Område 16: Viltförvaltning och viltskador

Orientering kring de viltskador som är typiska för vissa arter, samt i övrigt kunskaper om de problem stora viltstammar kan orsaka. Jägaren ska också få en genomgång i olika inventeringsmetoder och hur man arbetar för att få en uppfattning om viltstammarnas storlekar, förändringar och livsförutsättningar.

Jägaren bör på ett övergripande plan förstå vilka sammanvägningar och vilka resonemang som förs när man bedriver en långsiktig och adaptiv viltförvaltning. Det gäller till exempel avvägningar mellan födotillgång, konkurrens mellan arterna, skadebilder, trafikfaror och resursförvaltningen, dvs att även få ett jaktligt utbyte. Jägaren ska dessutom förstå att tillgången av vilt berör hela samhället och markägarna men också den viktiga roll som jägaren har att exekvera förvaltningsplanerna i praktiken.

”En bra jägare ser till att välja situationer där dennes skicklighet är tillräcklig för ett säkert skott mot vilt som inte orsakar onödigt lidande”